

talà pròpiament dit (mentre que és evolució normal en àrab vulgar d'Espanya, i així mateix es propagà al dialecte romànic mossàrab i fins al castellà); una forma *mòstàrab* no és inoïda en català (la veig usada en algun escrit de PCoromines, dels anys 1905-10, que suposo devia apendre-la d'algun col·lega de l'IEC, car ell no sabia àrab ni ho pretenia).

¹ A Mallorca *alarb* és «cullera de molí d'aigua», BDLC III, 7, però pot tenir raó AlcM en creure que és una alteració del tipus cast. *álabe* (veg. aci ALABA). — ² L'ús que en fa amb un valor i altre Milà és, naturalment, reflex, però fundat en les seves lectures: «cubert de flors i pedres, al cap un elm, / al pit una corassa d'art *arabesch*, / bellament niellada, d'or y d'argent», «(Zaldívar) no entén llengua romana ni *arabesch*, / mes los corns y les gralles bé les entén», *Pros Bernat*, vv. 353, 117. — ³ Els dos mots se solien usar aparejats com a paradigmes de parla incompreensible: «neguns lengatges --- ne ebrahic ne algaravia, no són bastants a dir --- del ben qui és en N. S. Déu», trad. del *Breviari d'Amor* en DBal.; «lo dit moro parlà en *algaravia* e no'l pogueren entendre», «un juheu de Saragoça, qui sabia *algaravia* ---». Cites AlcM, DBal.

Araboga, V. aire (compostos) *Aràcnid*, *aracnoide*, *aracnòleg*, *aracnologia*, V. *aranya*

ARADA, i, en els dialectes occidentals, *aladre*, provenen tots dos de l'antic *aradre* per dissimilació, i aquest descendeix del ll. ARĀTRUM id., derivat instrumental del ll. ARARE 'llaurar'. □ 1.^a doc.: *aradre*, S. XIII; *arada* apareix ja en alguns mss. medievals.

Ja en Llull: «més val lo ferre en la *aradre*, que lo aur ni lo argent en la caxa», *Merav.* (NCl. II, 68; O. C. I, 175); «Car Dioclecià, emperador, de l'*aradre* e dels bous lo llevaren quan fon fet emperador», *Eiximenis*, *Regiment* (NCl. XIII, 178.9); en dos docs. de Ribes, de l'any 1380, apareix en un «I *aradra*, un joun», en l'altre «*eradra* --- corbell ---» (BABL VI, 470, 473). Encara que les dues formes modernes ja apareixerien a l'Edat Mitjana, la llengua escrita s'esforçà a mantenir pertot la forma originària amb les dues *r* durant molt de temps: «nengú que haja mesa la mà en lo *aradre*, e gita's atràs, no li val res», St. Vicent Ferrer (*Quaresma*, 65.164), i en un inventari d'Igualada, de l'any 1564: «una *aradra* ab tot son bon gorniment» (BDLC XVI, 103); el dicc. Nebrija de Fra Busa (1507, s. v. *solc*) encara escriu «solc de *aradre*». Per aquest temps a València hom ja s'havia decidit per la forma del valencià modern: «per apartar / l'estil de larch, / descolle l'arch / e pus no estire: / l'*aladre* gire, / torne al camí», JRoig (*Spill*, 9583). Quant a la forma *arada* dels dialectes orientals, resultat d'una dissimilació inevitable, i consagrada perquè així el mot venia a tenir una terminació comuníssima, *-ada*, era encara afavorida pel fet que aviat la inicial *a*, confusible naturalment amb la dels articles *la*, *una*, i amb la d'incomptables pronoms i adjectius femenins —en un mot que s'emprava molt més sovint en singular que en plu-

ral— conduí ràpidament, allà on la *-e* àtona final sonava igual que *-a*, a fer del mot un femení en *-ada*,

La forma femenina —com ja es pressent per una part del contextos citats— aviat guanyà molt de terreny, i alhora va introduir-se la dissimilació *arada*, amb pèrdua de la segona *r*; és un estat de coses que ja trobem en algun ms. dels grans medievals: en el mateix Llull apareix *la arada* en un altre passatge del *Fèlix de les Meravelles* (II, 92.20). OPou (1575) que s'esforça a combinar les formes usuals en el Principat (i en la seva nadiua Girona) amb les acceptables a València, on viu i fa carrera, posa encara «*aradre* o *arada*: aratrum» amb l'etimològica davant, però ja l'oriental en segon lloc. A l'extrem Nord s'usà (segons la fonètica local, coincident amb l'occitana), *arayre* («negun qui paus la mà a l'*arayre* e guart a enrerer», *VidesR*, 254v1, trad. *aratrum*, 801.24), i avui encara se sent així en el Capcir (Font-rabiosa, 1960). Més al Sud tenim ja la forma comuna, si bé sovint amb distincions locals: a Vilallonga de Camprodon anomenen *arada* només la de metall, però *llaura* la vella *arada* de fusta (1935).

La forma amb dissimilació en *-l-*, *aladre*, no sols és general en el País Valencià (G. Renat i Ferris, *El Camí*, 14-iv-1934), fins a l'extrem Nord (Portell de Morella, 1961; *Mas de Trenca-aladre* en el Boixar), sinó en el cat. occidental: sentida a Vinebre, Sarroca, Castellans (1935), les Borges (BDLC VI, 53), Fraga (BDC IV, 38); el dialecte ribagorçà, naturalment, conserva *aládro* (Jusset, 1965). En el DCEC I, 249a41-45, em faig càrrec d'altres qüestions hispàniques i preromanes, que no caldrà reprendre aquí; veg. també els articles, en part de caràcter més ergològic o etnogràfic, de Ant. Thomas, *Bull. de la Soc. d. Parl. de Fr.* I, 1894; W. Foerster, *ZRPb*. XXIX, 1ss.; AGriera, *BDC XI*, 80; Carro Baroja, *RDTF V*, 3-96.

El ll. ARĀTRUM era el derivat instrumental normal del verb llatí i indoeuropeu ARARE 'llaurar'. Aquest es mantenia encara en català antic almenys en els Ss. XIII-XIV: «Déus ha creat --- lo foch per calfar, e lo bou per arar ---», «cant lo bou e el cavall se foren presentats a hom per servir-lo, lo hom cavalcà lo cavall, e féu arar lo bou», Llull (*Doctr. Pueril*, ed. Gili, p. 9; *Merav.*, NCl. II, 91); «una rela de ferre de arar», doc. rossellonès de 1384, i *aren* en present plural en un altre de 1307, infra (Alart *InvlC*, s. v. *rella*; RLR VII, 57); espt. es deia per a 'arrasar una ciutat i convertir-la en camps': «eu destroyré aquela ciutat e puy la araré», «ferís lo pobol malvat e la ciutat *arada*», *VidesR.*, f^o 57r2, 108r1.

DERIV.: *Arada* 'la feina de llaurar' sembla haver-se mantingut amb caràcter de terme de cançonística: Milà i F. en les seves notes al *Romillo*. deixades per a ús pòstum explica que la cançó 289, recollida a Menargues, «es canta en tonada de *arada*» (Pujol-Puntí, *O. del Ca. Pop. de Cat.*, p. 42) i en la glossa menorquina, cit. AlcM. *Arader* 'fuster d'arades', men., ofici del meu informador d'Alaior (1964), si bé també s'entén a 'mestre de carros' (Ferrerries, BDLC XIII, 6); *aladrer*. *Aratge* nom d'una imposició: «done quescun